

TÜRKÇE ÖĞRENEN YABANCI ÖĞRENCİLERİN KONUŞMA BECERİSİ ÖZ YETERLİK ALGILARI İLE KİŞİLİK TİPLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ergün HAMZADAYI¹

K. Kaan BÜYÜKİKİZ²

ÖZET

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tipleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma, Gazi Üniversitesi TÖMER ve Gaziantep Üniversitesi TÖMER bünyesinde Türkçe öğrenen ve Avrupa Dil Portfolyosuna göre C1 düzeyinde bulunan 113 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, verilerin toplanması ve analizi bakımından nicel bir çalışma olup ilişkisel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” ve “Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin Konuşma Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algısının kişilik özelliklerinden hangilerini yordadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tiplerinden dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu; ayrıca bu iki değişkenin güçlü birer yordayıcı olduklarını ortaya koymaktadır. Uyumluluk, deneyime açıklık ve duygusal denge alt boyutları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu ve bu değişkenlerin Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları üzerinde herhangi bir yordayıcı güce sahip olmadıklarını göstermektedir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda yabancı dil öğrenme/öğretme süreçlerinde görev yapan uygulayıcılara yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Konuşma Becerisi, Öz yeterlik, Yabancılar
Türkçe Öğretimi, Kişilik Tipleri

¹ Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü,
ehamzadayi@mynet.com

² Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü,
kbuyukikiz@gmail.com

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY TRAITS AND SELF-EFFICACY PERCEPTIONS OF SPEAKING SKILLS OF TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE (TFL) LEARNERS

ABSTRACT

With an aim to determine the relationship between personality traits and self-efficacy perceptions of speaking skills of TFL learners, this study was conducted on 113 participants at C1 level according to European language portfolio and learning Turkish at two different TÖMER centers (Turkish and Foreign Languages Research and Application Center) in Gazi and Gaziantep Universities. This survey study was based on a quantitative research paradigm in nature because of the data collection tools and analysis procedures. As data collection tools “Big Five Factor Personality Inventory” and “Self-efficacy Perceptions of Speaking Skills Scale for Foreign Language Learners” were utilized. A simple multiple regression analysis was carried out to see which personality traits have predictive powers on self-efficacy perceptions of speaking skills of the participants. The results of the analysis revealed that there is a statistically significant relationship between extraversion and conscientiousness sub-dimensions and self-efficacy perceptions of speaking skills; furthermore, these two sub-dimensions appeared as powerful predictors of self-efficacy perceptions of speaking skills. On the other hand, the results revealed no significant relationship or predictive power of the other three sub-dimensions, openness to experience, agreeableness and neuroticism. In line with the results, some suggestions were made regarding the implications for TFL professionals.

Keywords: Speaking Skill, Self-efficacy, Turkish as a Foreign Language, Personality Traits.

GİRİŞ

Yabancı dil öğrenme, bireyin anadilinde gerçekleştirdiği dilsel becerileri hedef dilde de gerçekleştirebilmesini amaçlayan çok boyutlu bir süreçtir. Dilsel beceriler genel olarak dinleme, okuma, yazma ve konuşmadır. Dinleme ve okuma alıcı; yazma ve konuşma ise verici dilsel becerilerdir. Yabancı dil öğrenimi sürecinde alıcı dilsel becerileri edinmek verici dilsel becerileri edinmekten daha kolaydır. Başka bir deyişle kod çözme süreci kodlama süreci kadar zor değildir.

Verici dilsel beceri alanlarından biri olan konuşma; duygu, düşünce, tasarım ve isteklerin sözle bildirilmesidir. Başka bir deyişle, zihinde

tasarlanan bir konunun karşımızdakilere sözle iletilme işidir (Sever, 2004: 22). Konuşmacı, konuşma sırasında zihinsel bir çabayla, zihinsel birikimiyle oluşturduğu iletiyi dil aracılığıyla karşısındakine sunmaktadır (Adalı, 2004: 27). Tüm kuramsal bilgilerin bir anda hedef dil aracılığıyla uygulamaya geçirildiği bir süreç olan konuşma, edinimi en zor beceri alanıdır (Köksal ve Dağ Pestil, 2012: 223).

Hem anadilinde hem hedef dilde konuşma sürecinin sağlıklı bir biçimde gerçekleşebilmesi için konuşmanın fiziksel ve bilişsel unsurlarının sağlıklı bir biçimde işletilebilmesi gerekmektedir. Ancak bu sürecin etkili ve verimli biçimde gerçekleştirilebilmesini engelleyen bazı etmenler bulunmaktadır. Ağız, diş ve ses tellerindeki fizyolojik bozuklukların yanı sıra korku, utangaçlık, heyecan gibi *psikolojik etmenler* de bu süreçte etkilidir (Akbayır, 2011: 7). Özellikle sözü edilen psikolojik etmenlerin bireyin konuşma becerisine ilişkin kendi kapasitesini temsil eden konuşma öz yeterlik algısıyla yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Öz yeterlik kavramı sosyal bilişsel öğrenme kuramcıları tarafından tanımlanmış; boyutları, kaynakları etkileri gibi pek çok açıdan incelenmiştir. Bandura (1986: 391) öz yeterliği “insanların belirli işleri yapabilmesi için gerekli faaliyetleri organize edebilme ve uygulayabilmesi açısından kendi kapasiteleriyle ilgili ön görüşleri” olarak tanımlamaktadır. Öz yeterlik inançlarını belirleyen dört temel kaynağın olduğunu belirten Bandura (1995, akt. Akbulut, 2006: 359), bunlardan en etkili olanının bireylerin doğrudan kendi deneyimlerinden kazandığı bilgileri olduğunu; diğer kaynakların ise bireylerin başarılı veya başarısız uygulamalarına ilişkin gözlemleri, toplum etkisinin başarabilmeye ilişkin etkisi ve başarıda psikolojik durum olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle yabancı bir dili konuşma becerisi açısından düşündüğümüzde bireyin hedef dili ne kadar gerçekleştirebildiğine yönelik düşüncelerinin ve bu düşüncelerin oluşmasında kişilik özelliklerinin belirleyici olup olmadığının belirlenmesi yabancı dil öğrenme süreci açısından büyük önem taşımaktadır. Öyle ki; dil öğrenme-öğretme sürecinde motivasyon (Acat ve Demiral, 2002; Gardner ve Lambert, 1972), kaygı (MacIntyr ve Gardner, 1989; MacIntyre, 1995), araç-gereç (Duman, 2013) bilişsel yeti (Alsayed, 2003), öğrenme stratejileri (Klinger, 2002) gibi değişkenler kadar kişilik özellikleri de belirleyici olabilir. Nitekim, bazı öğrenciler bir dili çok hızlı bir biçimde öğrenebilmelerine karşın diğerleri bunun için uzunca bir zaman harcamak durumunda kalmaktadırlar. Bu bakımdan kişilik özelliklerinin dil öğrenme süreci açısından belirleyici olup olmadığı yanıt bekleyen bir sorudur.

Kişilik, bireyin doğuştan getirdiği ve yaşantı sonucu kazandığı, onu diğer bireylerden ayıran özelliklerin tamamı olarak tanımlanabilir (Doğan,

2013: 57). Cüceloğlu (2012) kişiliği, “bireyin iç ve dış çevresiyle kurmuş olduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir.” şeklinde tanımlamaktadır. Allport (1961) ise kişiliği, bireyin dinamik bünyesindeki duygu, düşünce ve davranışlarını belirleyen psikofiziksel sistemler olarak tanımlamaktadır. Sözü edilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere kişilik, bireyi diğer bireylerden farklılaştıran özellikler bütünüdür. Bir ayırıcı özellik olarak bireylerin kişilik özellikleri **farklı** tiplerde sınıflandırılabilir. Araştırmacılar tarafından bugüne kadar kişilik tiplerinin sınıflandırılmasında farklı modeller sunulmuştur. Tellegen (1982) üç; Costa ve McCrae (1992) beş; Comrey (1970) sekiz; Cattell vd. (1970) ise on altı tip içeren modeller geliştirmişlerdir. Modellerin her birinde ortaya konan kişilik tipleri farklı sayıda olsa bile genel olarak kişilik tipi; bireyleri ve bireylerin neyi neden yaptıklarını anlamayı sağlayan, bireyin sınırlılıklarını, neleri yapabileceğini, neyi yapamayacağını ve bilgi işleme süreci içinde bireyin kendine göre tercihlerindeki doğal eğilimlerini anlamayı sağlayan bir sistemdir (Balkıs, 2003; akt. Yıldız vd. 2012: 216).

Alan yazında yaygın biçimde kabul gören kişilik modellerinden biri “Beş Faktör Kişilik Modeli”dir. Kısaca OCEAN olarak bilinen “Beş Faktör Kişilik Modeli”; dışadönüklük, duygusal denge, geçimlilik, açıklık ve sorumluluk boyutlarıyla tanımlanır. Somer ve Goldberg, (1999; akt. Yelboğa, 2006: 199) bu boyutları betimleyen Türkçedeki tipik davranışsal sıfatları şöyle sıralamaktadırlar:

a. Dışadönüklük (Extraversion): Cana yakın, enerjik, neşeli, heyecan arayan ve baskın (yüksek puan); mesafeli, sakin, içedönük, yalnızlığı tercih eden (düşük puan).

b. Açıklık (deneyime açıklık) (Openness): Yaratıcı, analitik, başka görüşlere açık, duyarlı (yüksek puan); geleneksel, tutucu, gerçekleri savunan, ilgisiz (düşük puan).

c. Duygusalılık (duygusal denge) (Emotional Stability): Rahat, öz güvenli, sabırlı, eleştiriye açık, strese toleranslı (yüksek puan); endişeli, gergin, çekingen (düşük puan).

d. Geçimlilik (uyumluluk) (Agreeableness): Alçak gönüllü, iş birliğine inanan, samimi anlayışlı (yüksek puan); şüpheli, dik başlı, inatçı, rekabetçi, ihtiyatlı (düşük puan).

e. Sorumluluk (Conscientiousness): Sistemli, azimli, başarıya yönelik, hırslı, titiz (yüksek puan).

Kişilik tiplerinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algısı ile ilişkisinin olup olmadığını belirlemesi alanda yapılan çalışmalar açısından büyük önem taşımaya karşın alan yazına bakıldığında bu alanda yapılan çalışmaların oldukça

yetersiz olduğu görülmektedir. Kişilik tiplerinin dil becerileri dışında farklı değişkenler üzerindeki etkisini sınavan birçok çalışma bulunmasına karşılık alanyazına bakıldığında kişilik tipiyle dil becerisi ya da konuşma becerisi arasında ilişki olup olmadığını sınavan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Gan (2011), çalışmasında ikinci dil öğrenenlerin kişilik özellikleri ile sözel dil performansları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular dışadönük/içedönük kişilik tipiyle yabancı dil öğrenenlerin sözel dil performansları arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Barekat ve Tabatabaei (2013), ikinci dil öğrenen 97 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında kişilik tipinin dil öğrenme yeteneği üzerinde etkili olduğunu belirtmektedirler. Çalışmada, beş faktör kişilik modelinin sadece "sorumluluk" alt boyutunun dil öğrenme yeteneği üzerinde yordayıcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Khany ve Ghoreyshi (2013), 217 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada yabancı dil konuşma öz güveninin kişilik özelliklerinin tamamı tarafından yordandığını saptamışlardır. Sözü edilen çalışmada olumlu sosyal durum ve sınıf iklimi oluşturulduğunda öğrencilerin konuşma özgüveninin arttığı belirtilmektedir. Bu durum, kişilik özelliklerinin konuşma becerisi üzerinde yordayıcı olduğunu; ancak, değiştirilebilir bir nitelik taşıdığını ortaya koymaktadır.

Yukarıda sözü edilen araştırmaların sonuçları dil becerileri ile kişilik tipleri arasında bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, alanyazında Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tipleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını sınavan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim, çalışmadan elde edilen bulguların, yabancılara Türkçe öğretiminde konuşma becerisi derslerinde kullanılacak yöntem/tekniklerin seçiminde ve öğretmenlerin öğrencilere ilişkin yaklaşım (davranış) geliştirmesinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algılarını ile kişilik tipleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemektir.

Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1) Dışadönüklük kişilik özelliği, konuşma becerisi öz yeterlik algısının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
- 2) Uyumluluk kişilik özelliği, konuşma becerisi öz yeterlik algısının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
- 3) Sorumluluk kişilik özelliği, konuşma becerisi öz yeterlik algısının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
- 4) Duygusal denge kişilik özelliği, konuşma becerisi öz yeterlik algısının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
- 5) Deneyime açıklık kişilik özelliği, konuşma becerisi öz yeterlik algısının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler alt başlıklar halinde verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, verilerin toplanması ve analizi bakımından nicel bir çalışmadır. Araştırmanın yöntemi, olayları, olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen alan araştırmasıdır. Araştırmada ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez." (Karasar, 2010: 77). "İlişkiyel tarama modelleri iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir." (Karasar, 2010: 81).

Çalışma Grubu

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi TÖMER ve Gaziantep Üniversitesi TÖMER bünyesinde Türkçe öğrenmekte olan ve Avrupa Dil Portfolyosuna göre C1 düzeyinde bulunan 113 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Aşağıda yer alan tablolarda çalışmaya katılan öğrencilerin ülke, cinsiyet ve yaş dağılımlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ülkelere Dağılımları

	Ülke	Öğrenci Sayısı
1.	Suriye	27
2.	Afganistan	12
3.	Rusya	9
4	Endonezya	6
5	Irak	6
6	Gana	4
7	Mısır	4
8	Kenya	3
9	Filistin	2
10	Sudan	2
11	Fildişi Sahilleri	2
12	Zambiya	2
13	Filipinler	2
14	Bosna Hersek	2
15	Çin	2
16	Moldova	2
17	Tanzanya	2
18	Etiyopya	2
19	Fas	2
20	Tayland	2
21	Moğolistan	2
22	Kolombiya	2
23	Nijer	1
24	Cezayir	1
25	Lübnan	1
26	Paraguay	1
27	Hindistan	1

28	Çad	1
29	Somali	1
30	Burundi	1
31	Karadağ	1
32	Gabon	1
33	Cabo Verde	1
34	Arnavutluk	1
35	Madagaskar	1
36	Libya	1
Toplam	36	113

Tablo-1 incelendiğinde araştırmaya otuz altı farklı ülkeden 113 öğrencinin katıldığı görülmektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Öğrenci Sayısı
Kız	45
Erkek	68
Toplam	113

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 113 öğrencinin 45’i kız, 68’i erkektir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımları

Yaş	Öğrenci Sayısı
17-22	74
23-28	25
29 ve Üstü	14
Toplam	113

Tablo 3’te görüldüğü üzere yaşları 17-22 olan 74, 23-28 olan 25, 29 ve üstü olan 14 öğrenci araştırmaya katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak kişilik tipleri ölçeği ve konuşma öz yeterlik ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmada katılımcıların kişilik tiplerini belirlemek amacıyla John, Donahue ve Kentle (1991) tarafından geliştirilmiş olan “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” kullanılmıştır. John ve Srivastava’nın (1999) çalışmasında bulunan bu ölçeği, Erol (2013), ölçeğin Türkçe çevirisinin bulunduğu Gümüş (2009) ve Tomrukçu (2008)’nin çalışmalarından yararlanarak Türkçeye uyarlamıştır.

Araştırmada kullanılan kişilik tipleri ölçeği, 44 sorudan oluşup 5’li likert tipindedir. Kullanılan ölçeğin boyutları ise dışadönüklük (Extraversion), sorumluluk (Conscientiousness), uyumluluk (Agreeableness), deneyime açıklık (Openness to Experience) ve duygusal dengedir.

Araştırma kapsamında kişilik tiplerini belirlemek amacıyla kullanılan ölçeğin tümünün Cronbach Alfa değerinin 0,78 olduğu belirtilmiştir. Bu durum kullanılan ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algılarını belirleyebilmek için Sallabaş (2013) tarafından geliştirilen ve güvenilirliği .974 olan “Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin Konuşma Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. 19 maddeden oluşan ölçek yedili likert tipindedir.

Verilerin Analizi

Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada ölçme araçları yoluyla toplanan verilerin analizi için önce SPSS 22 for Windows programına veri girişi yapılmıştır. Veri girişi tamamlandıktan sonra araştırmanın amaçları doğrultusunda konuşma öz yeterlilik algısının kişilik özelliklerinden hangilerini yordadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Veriler 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik özellikleri değişkenleri arasındaki ilişki aşağıda Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Konuşma Becerisi Öz Yeterlik Algıları İle Kişilik Tipleri Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	35,386	24,206		1,462	,147
Dışadönüklük	,931	,438	,202	2,124	,036
Sorumluluk	1,232	,472	,268	2,608	,010
Uyumluluk	,272	,433	,061	,629	,531
Deneyime Açıklık	-,272	,354	-,072	-,769	,443
Duygusal Denge	-,384	,447	-,082	-,858	,393
R= ,419 R ² ,176					
F=4,559 p<,05*					

Tablo 4'e bakıldığında Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tiplerinden dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu; ayrıca bu iki değişkenin güçlü birer yordayıcı oldukları anlaşılmaktadır (R= ,419 R²,176 p<,05*). Uyumluluk, deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik alt boyutları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı olmayan bir ilişki olduğu ve bu değişkenlerinin Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları üzerinde herhangi bir yordayıcı güce sahip olmadıkları görülmektedir. Buna göre, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algılarını, kişilik tiplerinden dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutları yordamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmadan elde edilen veriler Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algıları ile kişilik tiplerinden dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutları arasında anlamlı; uyumluluk,

deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik alt boyutları arasında ise anlamsız bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Yabancı bir dili konuşma becerisi açısından düşünüldüğünde bireyin hedef dili ne kadar gerçekleştirebildiğine yönelik düşüncelerinin oluşmasında kişilik özelliklerinden sorumluluk ve dışadönüklük kişilik özelliği belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu durum Türkçeyi yabancı dil olarak konuşma sürecinde motivasyon, kaygı, araç-gereç, bilişsel yeti, öğrenme stratejileri gibi değişkenler kadar kişilik özelliklerinin de belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan istatistiksel analizlerde en yüksek ilişkinin sorumluluk (0,10) alt boyutunda olduğu saptanmıştır. Sorumluluk düzeyi yüksek bireyler başarılı olmaya eğilimli, sistemli, hırslı bireyler; sorumluluk düzeyi düşük bireyler ise tembelliğe eğilimli, disiplinsiz bireyler olarak değerlendirilmektedir (Costa ve Mc Crae, 1995). Konuşma becerisi öz yeterlik algısının sorumluluk alt boyutuyla yüksek düzeyde ilişkili olması bu kişilik özelliğine sahip bireylerin sınıf içi ve sınıf dışı bağlamlarda gerçekleştirilen konuşma edimlerinde daha başarılı olabildiklerine yönelik inancı temsil etmektedir. Buna göre verici bir dilsel etkinlik olan ve edimi sırasında bilişsel ve devinişsel beceriler gerektiren konuşma becerisinin sorumluluk alt boyutu yüksek olan bireylerde daha kolay geliştiği söylenebilir. Bu bulgu Apple (2011)'nin yabancı dili konuşabilmenin sorumluluk alt boyutuyla doğrudan ilişki olduğu yönündeki bulgusuyla ve Barekat ve Tabatabaei (2013)'nin, ikinci dil öğrenen öğrencilerin kişilik tiplerinden sadece "sorumluluk" alt boyutunun dil öğrenme yeteneği üzerinde yordayıcı olduğu yönündeki bulgusuyla örtüşmektedir.

Yapılan istatistiksel analizlerde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algılarını yordayan diğer kişilik özelliği dışadönüklük (,036) kişilik özelliğidir. Dışadönüklük kişilik özelliği yüksek bireyler sosyal, neşeli, olaylara olumlu yaklaşan, enerjik ve çevresine karşı ilgili; düşük bireyler ise yalnızlığı seven, sakin ve çekingen bireyler olarak nitelendirilmektedir (Bono vd., 2002). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algılarının dışadönüklük alt boyutuyla pozitif yönde ilişkili olması dil öğrenme süreçlerinde sosyal etkileşimin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmadan elde edilen veriler, Gan (2011)'in çalışmasında ortaya konan, dışadönük/içedönük kişilik tipiyle yabancı dil öğrenenlerin sözel dil

performansları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını yönündeki bulgularla çelişse de, Khany ve Ghoreyshi (2013)'nin çalışmasıyla örtüşmektedir. Khany ve Ghoreyshi (2013), 217 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmanın sonuçlarına dayanarak yabancı dil konuşma öz güveninin kişilik özelliklerinin tamamı tarafından yordandığını özellikle dışadönüklük kişilik özelliğinin en anlamlı yordayıcı olduğunu belirtmektedirler.

Bu çalışmadan elde edilen veriler yabancı dil öğrenme/öğretme süreçlerinde dikkat edilmesi gereken bazı noktalara gönderimde bulunmaktadır. Kişilik özelliklerinden sorumluluk alt boyutu düşük olan bireylerin derse yönelik tavırları etkin bir motivasyonla aşılabılır. Dışadönüklük alt boyutu düşük olan öğrenciler için ise onları etkin kılacak ve kişilik özelliklerini tanımalarını sağlayacak öğretimsel uygulamalar yaptırılabilir. Örneğin, Tiryaki ve Aykaç (2013), 25 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada farklı kişilik tiplerinin incelenmesinde yaratıcı drama yönteminin kullanımına ilişkin katılımcı görüşlerini değerlendirmişlerdir. Sözü edilen çalışmanın bulgularında, katılımcılar, kişilik tiplerinin özelliklerini bilmenin çalışma hayatında verimi ve iletişimi artıracığını belirtmişlerdir. Öte yandan katılımcılar, öğrenme-öğretme sürecinde yaratıcı drama etkinliklerinin kendilerini süreçte etkin hissettirdiğini, bilinen eğitimlerden farklı olarak doğaçlama yaparak, oyunlar oynayarak sahîp oldukları kişilik tiplerini öğrendiklerini vurgulamışlardır.

Khany ve Ghoreyshi (2013) ise 217 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada yabancı dil konuşma öz güveninin kişilik özelliklerinin özellikle dışadönüklük kişilik özelliği tarafından yordandığını belirtmişlerdir. Ancak, sözü edilen çalışmada olumlu sosyal durum ve sınıf iklimi oluşturulduğunda öğrencilerin konuşma özgüveninin arttığı belirtilmektedir. Bu durum kişilik özelliklerinin konuşma becerisi üzerinde etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi öz yeterlik algılarını kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutlarının yordadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, -özellikle dışadönüklük kişilik özellikleri düşük olan bireyler için- bireyselleştirilmiş bir öğretime de gereksinim olduğuna işaret etmektedir. Nitekim, utangaçlık, çekingenlik gibi davranışları gösterebilen içedönük bireyler için bireyselleştirilmiş bire bir konuşma

eğitimi yerinde olacaktır. Ne var ki; birçok farklı anadile sahip öğrencinin birlikte bulunduğu eğitim/öğretim ortamlarında bireyselleştirilmiş bir Türkçe öğretimi gerçekleştirebilmek pek mümkün değildir. Bu durumda yapılması gereken, öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemek ve buna uygun sınıf iklimi oluşturmaktır. Bu bağlamda bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak uygulayıcılara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Yabancılar Türkçe öğreten kurumlar/kişiler öğretim öncesi öğrencilerinin hangi kişilik özelliklerine sahip olduklarını belirlemeli ve öğrencilerin bu özelliklerine ilişkin kendilerine bilgi verilmelidir.

- Sorumluluk kişilik özelliğinin konuşma becerisinin edinimi açısından önemli olduğu ve disiplinli çalışmanın başarıda büyük rol oynayacağı öğrencilere anlatılmalı ve öğrencilerin derse yönelik istekliliklerini (motivasyonlarını) artırıcı önlemler alınmalıdır.

- Öğrencilerin etkileşim içinde çalışabilecekleri öğretim ortamları hazırlanmalıdır. Özellikle dışadönüklük kişilik özelliği düşük düzeyde bulunan öğrenciler için düzeye uygun yaratıcı drama, münazara gibi onların etkileşim içinde çalışabilecekleri konuşma etkinlikleri gerçekleştirilmelidir.

- Dışadönük kişilik özelliği düşük olan bireylerin konuşma becerilerini geliştirmelerinde konuşma kulüpleri onlara büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ACAT, M. B. ve DEMİRAL, S. (2002). "Türkiye'de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31, 312-329.

ADALI, O. (2004). Anlamak ve Anlatmak, Pan Yayıncılık: İstanbul.

AKBAYIR, S. (2011). Nasıl Konuşabilirim, Pegem Akademi: Ankara.

AKBULUT, E. (2006). "Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik İnançları", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(2), 24-33.

ALLPORT, G. W. (1961). *Pattern and Growth in Personality*, Holt: New York.

ALSAYED, M. (2003). "Factors That Contribute to Success in Learning English as a Foreign Language", *Damascus University Journal*, 19(1+2), 21-44.

APPLE, M. T. (2011). The Big Five Personality Traits And Foreign Language Speaking Confidence Among Japanese EFL Students. (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database.

BANDURA, A. (1986). Social Foundation of Thought and Action. A Social Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Press.

BAREKAT, M. ve TABATABAEİ, O. (2013). "Relationship Between The Big Five Personality Traits and L2 Speaking Ability: A case of Iranian University Students", *Journal of Social Issues & Humanitie*, 1(3), 42-47.

BONO, J. E., BOLES, T. L., JUDGE, T. A. ve LAUVER, K. J. (2002). "The Role of Personality in Task and Relationship Conflict", *Journal of Personality*. 70(3), 1311-1344.

CATTELL, R. B., EBER, H. W. ve TATSUOKA, M. M. (1970). "The Handbook for the Sixteen Personality Factor Questionnaire", Champaign, IL: Institute for Personality and Ability Testing.

COMREY, A. L. (1970). Comrey Personality Scales Manual, San Diego, CA: Educational and Industrial Testing Service.

COSTA, P.T. ve MCCRAE. R.R. (1992). Revised Neo Personality Inventory (Neo Pi-R) And Neo Five Factor Inventory, Professional Manuel. Odessa, FL. : Psychological Assessment Resources.

COSTA, P.T. ve MCCRAE, R.R. (1995). "Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised Neo Personality Inventory", *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 21-50.

CÜCELOĞLU, D. (2012). İnsan ve Davranışı Psikolojisinin Temel Kavramları, Remzi Kitapevi: İstanbul.

DOĞAN, T. (2013). "Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.

DUMAN, G. B. (2013) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1(2),1-8.

EROL, E. (2013). Bireylerin Kişilik Tipleri ve Demografik Özelliklerinin Kariyer Tercihlerindeki Rolüne İlişkin Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GAN, Z. (2011). "An Investigation of Personality and L2 Oral Performance", *Journal of Language Teaching and Research*, 2(6), 1259-1267.

GARDNER, R. C. & LAMBERT, W. E. (1972). Motivational Variables in Second-Language Acquisition. Chapter 11 in J. W. Berry & G. J. S. Wilde (Eds.), *Social Psychology: The Canadian Context*. Toronto: McClelland and Stewart. (Reprinted from *Canadian Journal of Psychology*, 1959, 13, 266-272).

GÜMÜŞ, Ö. (2009). *Kültür, Değerler, Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler: Kültürler Arası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARASAR, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.

KHANY, R. ve GHOREYSHI, M. (2013). "The Nexus Between Iranian EFL Students' Big Five Personality Traits and Foreign Language Speaking Confidence", *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 2(2), 601-611.

KLINGER, W. (2002). "Factors for Success in Second Language Learning", Published in *Academic Reports of The University Center for Intercultural Education*. The University of Shiga Prefecture. 7, 55-74.

KÖKSAL, D. ve DAĞ-PESTİL, A. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşma Öğretimi*, A. Kılınç ve A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi* (s.235-252), Ankara: Pegem Akademi.

MACINTYRE, P. D. ve GARDNER, R. (1989). "Anxiety and Second Language Learning: Toward a Theoretical Clarification", *Language Learning*. 39, 251-275.

MACINTYRE, P. D. (1995). "How Does Anxiety Affect Second Language Learning? A Reply to Sparks and Ganschow", *The Modern Language Journal*. 79, 91-99.

SALLABAŞ, M. E. (2013). "Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin Konuşma Öz Yeterlik Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 36, 261-270.

SEVER, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık; Ankara.

TELLEGEN, A. (1982). *Brief Manual for the Multidimensional Personality Questionnaire*, Minneapolis, MN: University of Minnesota.

TİRYAKİ, F. ve AYKAÇ, M. (2013). “Farklı Kişilik Tiplerinin İncelenmesinde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanımına İlişkin Katılımcı Görüşleri”, *Journal of History School (JOHS)*. 6, XVI, 605-626.

TOMRUKÇU, B. (2008). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile İş Değerleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YELBOĞA, A. (2006). “Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 196-211.

YILDIZ, S., BOZ, İ. T. ve YILDIRIM, B. F. (2012). “Kişilik Tipi İle Olumlu Sosyal Davranış Arasındaki İlişki: Marmara Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(1), 215-233.